

HISTÒRIA DE L'ALFOLÍ DE LA SAL

L'Alfolí de la Sal de l'Escala és un imponent edifici construït prop de la platja de l'antic port, al carrer Alfolí, número 6. Malgrat que la llinda del balcó principal porta la data 1697, la constància documental més antiga trobada fins a la data, és de 1716. Així consta en els llibres de la comptabilitat de la sal dels quinze alfolins que es crearen a Catalunya, després de la Guerra de Successió, a partir del Decret de Nova Planta, per controlar la producció i distribució de la sal i fixar-la amb impostos. L'any 1800 era propietat del figuerenc Francesc de Romà, a qui la hisenda reial pagava el lloguer dels magatzems de la sal. A l'Alfolí s'emmagatzemava la sal que portaven grans vaixells de cabotatge des de les salines dels Alfacs (delta de l'Ebre), Eivissa i Torrevella (Alacant) per distribuir-la a més de dos cents pobles de les comarques de l'Alt Empordà, part del Baix Empordà, Pla de l'Estany, la Garrotxa i part del Gironès, Osona, Ripollès i Cerdanya.

Amb la fi del monopoli de la sal, l'any 1869, l'edifici es llogà per a indústries vinculades a la salaó de peix i a la producció de vi com el taller de construcció de bótes i barrils de can Paltré, els salins de can Juhé, can Callol i Serrats, can Sunyer i el del Pòsit de Pescadors. Fou la seu d'associacions com La Pescadora, creada el 1915 o el Pòsit de Pescadors, creat el 1919, fins a la dècada de 1950 aproximadament. A partir de llavors quedà abandonat i s'anà degradant. La seva conservació va ser objecte de campanyes de defensa i de reivindicació per a destinar-lo a un ús social i cultural. L'Alfolí de la Sal és, sens dubte, l'edifici més emblemàtic de la història de l'Escala.

L'any 1975 l'edifici de l'Alfolí de la sal l'edifici estava en un lamentable estat d'abandonament i amenaçat de destrucció. Fou llavors que es va constituir la Comissió de Defensa de l'Arquitectura Popular. Després d'una intensa campanya de recollida de signatures i d'actes en defensa del patrimoni escalenc, es va aconseguir que el Ministeri de Cultura, el 1978, declarés els dos edificis Monumentos Histórico Artísticos de Interés Local. Amb l'arribada de la Democràcia, la Generalitat de Catalunya els declarà, el 1984, Monuments Històrico Artísticos d'Interès Nacional, amb l'informe favorable d'Enric Casassas i Simó, president de l'Institut d'Estudis Catalans. El 1993, amb l'aprovació de la nova Llei del Patrimoni Cultural Català, foren declarats Béns Culturals d'Interès Nacional, amb l'informe favorable d'Eduard Carbonell i Esteller, director General del Patrimoni.

L'edifici estava salvat, però seguia en mans privades. Per aquest motiu, l'any 2005 el Centre d'Estudis Escalencs, amb el suport de membres de la UBET (Unió de Botiguers i Empresaris Turístics de l'Escala), va impulsar la campanya «L'Alfolí per al poble», reivindicant el seu ús social com a espai de preservació de la memòria de l'Escala.

L'any 1997 amb motiu del III Centenari de l'Alfolí de la Sal, des de l'Arxiu Històric es va organitzar la Festa de la Sal, que es va celebrar a la platja de l'antic port recreant l'arribada dels vaixells carregats de sal, la descarregada de sal a l'Alfolí, els antics oficis

mariners, danses i cançons tradicionals, protagonitzada per la mateixa gent del poble i que va atraure milers d'espectadors. La festa va servir també per reivindicar el paper crucial de l'Alfolí en la història de l'Escala i el seu ús social. Des de llavors, cada any el poble de l'Escala fa un homenatge als avantpassats pescadors i saladors en una festa que la Generalitat de Catalunya ha declarat Patrimoni Festiu de Catalunya per la implicació de la societat escalenca en la recuperació del patrimoni.

Finalment, l'any 2006 l'Ajuntament de l'Escala va comprar l'edifici i va començar la seva restauració, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Girona i fons europeus, per a destinar-lo a la conservació i difusió del patrimoni cultural i natural de l'Escala. L'any 2017 s'ha inaugurat com a Espai Cultural i acull l'Arxiu Històric i d'Imatges, l'exposició permanent «L'Escala i la mar d'Empúries», a més de sales d'exposicions, concerts i actes culturals, i un punt d'informació cultural i turístic. L'Alfolí de la Sal, que al segle XVIII va impulsar el creixement econòmic i social de l'Escala, és ara un espai on el poble de l'Escala preserva la seva memòria, explica la seva identitat al món i fomenta el respecte envers el patrimoni cultural i natural.

DESCRIPCICÓ DE L'EDIFICI

L'Alfolí de la Sal - Museu de l'Escala ocupa 1.550 m² distribuïts en tres plantes. Situat al carrer Alfolí número 6 a tocar de la platja de l'antic port de l'Escala, centre neuràlgic de la vila.

PLANTA BAIXA: Recepció Museu, Sala d'exposicions, Sala d'Actes, Sala dels Còdols, Pati interior, Pati lateral, oficina de Turisme, Serveis. La planta baixa de l'edifici acull les sales d'exposicions temporals i actes amb arcades de pedra. Cal destacar el pati interior cobert de grans lloses de pedra, amb pou i cisterna subterranis, amb dos grans arcs de dovelles, el pati lateral, amb tres arcades de volta de pedra i la sala dels Còdols, on va aparèixer el sòl original construït amb rierencs calcaris, utilitzada com a dipòsit de la sal, ja que la humitat malmenava les toves de terrissa.

PLANTA PRIMERA: 1 Accés, corredor central, sales de l'exposició permanent que ocupen antigues estances de la vivenda de l'administrador de la sal. La planta primera acull l'exposició permanent "L'Escala i la mar d'Empúries", un recorregut per l'evolució del paisatge de l'Escala a través de totes les èpoques. Aquesta és una planta noble destinada a la vivenda de l'administrador o "gorder" de la sal. Cal destacar el corredor central de distribució entre els diferents àmbits, que conserva un fragment de l'antic enteixinat de fusta de melis del segle XVII i la cuina amb la pica de pedra i l'antic forn de coure el pa.

PLANTA SEGONA: Accés, Espai Víctor Català, Dipòsit de l'Arxiu Històric i Fotogràfic i Àrea de Cultura i Patrimoni. La planta tercera acull les àrees de Cultura i Patrimoni, els dipòsits de l'Arxiu Històric i Fotogràfic, amb documentació des del segle XVI i imatges des del final del segle XIX i sala de consulta. En el futur acollirà també l'Espai Víctor Català dedicat a la difusió de l'obra de la gran escriptora de l'Escala, glòria de les lletres catalanes.